

El Born, un nou projecte museístic¹

F. XAVIER MENÉNDEZ I PABLO
Arqueòleg i museòleg¹

Durante los años 2001 y 2002, la excavación arqueológica realizada en el antiguo mercado del Born, en Barcelona, puso al descubierto 8.000 m² de la trama urbana de la Barcelona medieval y moderna. Su excelente estado de conservación y su enorme potencial museográfico provocaron la crisis del proyecto de construcción de una biblioteca en el mismo lugar. Después de un intenso debate ciudadano de gran impacto mediático, en octubre de 2002 las administraciones decidieron no permitir la compatibilidad, en un mismo espacio, de biblioteca y yacimiento, es decir, dedicar íntegramente el Born a uso museográfico y buscar un nuevo emplazamiento para la biblioteca. Este artículo repasa los principales hechos y los aspectos más relevantes del debate, especialmente el papel de los profesionales en el mismo, y se centra en el último momento del estado de la cuestión. Finalmente, el artículo expone las principales características del anteproyecto museológico que se ha elaborado por parte de una Comisión Técnica interinstitucional liderada por el Ayuntamiento de Barcelona

Between 2001 and 2002 the archaeological excavations of the old market in the Born district of Barcelona laid bare 8,000 m² of the urban fabric of the medieval and modern city. Their excellent state of conservation and enormous potential as a museum facility called into question the existing project to build a library there. The ensuing heated public debate was closely followed in the media. Eventually, in October 2002, the administrations concerned decided that the library and the archaeological site were not compatible. They therefore earmarked the Born as a museum facility and began to look for a new location for the library. This article summarises the main facts and most important lines of this debate, highlighting the role of the professionals and focussing particularly on the latest situation. Finally, there is a description of the draft plans for the museum prepared by an inter-institutional Technical Committee under the leadership of the Barcelona City Council.

Aquell migdia del dia 8 d'octubre del 2002 va començar a córrer un rumor entre els assistents al II Congrés Internacional sobre Museïtzació de Jaciments Arqueològics que se celebrava en aquell moment a Barcelona. L'alcalde de Barcelona, Joan Clos, havia anunciat oficialment que la biblioteca provincial finalment no es construiria al Born. Quan el rumor es convertí en notícia, un esclat d'aplaudiments inundà el Saló del Tinell. El caire reivindicatiu d'aquella jornada de sobte s'havia convertit en un sentiment de satisfacció i esperança.

Què ha passat des de llavors? Quin és l'estat actual del projecte? Com havia estat el procés que ens havia portat a aquella situació? Anem a pams.

UNA BIBLIOTECA PER A UN ESPAI EMBLEMÀTIC

L'any 1997 l'Ajuntament de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i el Ministeri de Cultura signaren el conveni per construir la Biblioteca Pública de l'Estat a Barcelona. Ja feia molts anys que l'Estat ens devia la construcció d'una biblioteca provincial, un equipament estatal que existeix a pràcticament totes les capitals de província. L'operació possibilitava que aquest nou equipament assumís el rol de

biblioteca central urbana de Barcelona, una mena de capçalera de la xarxa bibliotecària de la ciutat. En l'acord, l'Ajuntament facilitava el solar i l'Estat es feia càrrec de la inversió (quasi 35 milions d'euros, més de 5.800 milions de PTA). La Generalitat, posteriorment, es faria càrrec de la gestió (com habitualment succeeix amb els equipaments de titularitat estatal radicats a Catalunya).

Quan l'Ajuntament proposà el 1996 l'antic mercat del Born i apostà per la rehabilitació d'aquest espai emblemàtic, volia abordar una vella assignatura pendent que tenia la ciutat des de 1971, quan el Born havia deixat de ser el mercat central de la ciutat. Malgrat la llarga lluita dels veïns per salvar-lo, i després de diversos projectes fracassats, el Born maldava per trobar un nou ús ciutadà. L'ús bibliotecari semblava satisfer la majoria, començant per les entitats veïnals, tot i que algunes veus ja alertaren de la necessitat de compatibilitzar el nou programa amb els valors arquitectònics de l'edifici, un important exponent de l'arquitectura industrial del segle XIX, obra del mestre d'obres Fontserè i de l'enginyer Cornet.

També es posà de manifest la possibilitat que apareguessin restes

arqueològiques en el subsòl. Les excavacions practicades el 1993 a l'entorn així ho feien preveure. Per això, es feren diversos sondeigs (1994 i 1998) que constataren la importància del jaciment arqueològic. Tot i això, es tirà endavant el projecte, que incloïa l'excavació científica integrada del solar i la conservació *in situ* d'una part de les estructures. Així, els arquitectes redactors de l'avantprojecte (Cáceres i Soria) ja preveien conservar un sector a l'entorn del Rec Comtal, fent-lo visitable en el marc de la biblioteca.

EL JACIMENT ARQUEOLÒGIC

Els treballs d'excavació en extensió i documentació dels 8.000 m² del Born van tenir lloc entre el març del 2001 i el juny del 2002 i han estat desenvolupats per l'empresa CODEX Arqueologia i Patrimoni, sota la direcció de P.Ll. Artigues i A. Fernández, els quals -i ho volem deixar palès aquí- han desenvolupat una tasca molt complexa amb una gran professionalitat i eficàcia. L'extraordinària bona conservació de les estructures i la seva espectacularitat han estat la causa que el projecte de construcció de la biblioteca es posés en qüestió, atès que comportava la destrucció de la major part de les estructures exhumades.

Quines són aquestes restes? No hi insistirem aquí, perquè de sobra són conegudes. Recordem únicament que s'ha posat al descobert una porció del barri de la Ribera, que fou enderrocat pels mateixos veïns cap al 1717-18, obligats pels militars victoriosos, que, després

de la Guerra de Successió, per construir la nova Ciutadella, necessitaven disposar d'àmplies zones exemptes davant dels nous baluards. Per aquesta raó trobem els carrers i les cases perfectament conservades en planta baixa, la qual cosa ens ensenya com era una bona part d'un dels barris més emprenedors i dinàmics de Barcelona a principis del segle XVIII. El conjunt documenta l'evolució de la ciutat des del segle X (construcció del Rec Comtal) fins a la ciutat actual (amb la construcció del Born i el seu rol de mercat al segle XX). Els primers habitatges i obradors d'un barri eminentment artesanal es construeixen al voltant del Rec a finals del XIII, al NO del solar. La ciutat s'estén en direcció al SE, en direcció al mar, i a partir del segle XV s'ocupa la part central del solar amb palaus i nous establiments comercials i d'oci. Més al sud, ens trobem amb els habitatges més modestos dels pescadors.

És evident que les administracions havien menysvalorat la potència del jaciment, tot i que els sondeigs previs ja n'havien detectat la importància i el bon estat de conservació. La major part de les vegades, quan els arqueòlegs desenvolupem excavacions d'urgència, documentem les restes i només en aquelles ocasions en què el jaciment és extraordinari s'altera o fins i tot s'impedeix el projecte urbanístic afectat. En el nostre cas, l'extraordinari estat de conservació ha estat determinant. Per què ha estat així? El barri de la Ribera fou colgat i cap estructura posterior l'afectà durant segle i mig. Quan la Ciutadella va caure, es reurbanitzà tot el sector.

El fet que l'edifici del mercat sigui una estructura austera amb una fonamentació i uns pilotatges molt lleugers ha possibilitat que en el seu subsòl s'hagi conservat la trama urbana dels segles XIV al XVIII sense alteracions. En conseqüència, ens trobem davant d'un jaciment extraordinari, la integritat de la major part del qual perillava amb la construcció de la biblioteca.

LA POLÈMICA INSTITUCIONAL I MEDIÀTICA

El jaciment del Born va generar una polèmica ciutadana i mediàtica sense precedents, al llarg de l'any 2002. No disposem d'espai aquí per fer-ne referències (ens remetem a un treball anterior -Menéndez, Pastor, 2002- on expliquem detalladament l'evolució del contenciós des del punt de vista institucional, on es relaten les actuacions dels diferents agents intervinents -premsa, veïns, professionals- i on es fa una descripció i una interpretació del debat que va tenir lloc als mitjans de comunicació entre columnistes, creadors d'opinió i professionals, de diversos signes, fins al setembre de 2002). No exagerem si diem que mai s'havia produït a Catalunya un debat tan intens i apassionat en els mitjans de comunicació sobre el nostre patrimoni cultural. I el debat públic encara no ha acabat.

No podem aprofundir -per manca d'espai- en el relat del que va passar. Només direm que hi va haver dos debats en paral·lel. El primer va ser la polèmica, molt polititzada, sobre el significat de les restes i la necessitat de conservar-les. Determinats articulistes posaven de rellevància la

© de la fotografia: MHC (Pere Vivas)

càrrega simbòlica del jaciment com a escenari de la desfeta de 1714 davant l'opressió borbònica, i la necessitat de preservar la memòria històrica nacional. Els antagonistes alertaven contra la possible conservació d'un memorial patriòtic amb una càrrega política determinada.

Quan les administracions van acordar la conservació integral del jaciment, van encarregar un nou avantprojecte als arquitectes per tal de fer possible la cohabitació entre el jaciment (conservat *in extenso*) i la biblioteca. Igualment, les tres administracions es van conjurar per defensar públicament una posició oficial basada en la compatibilitat entre els dos projectes culturals, si l'avantprojecte arquitectònic ho feia viable.

Aquest fou precisament el segon debat mediàtic: compatibilitat sí o no. Aquí, nombrosos historiadors, arqueòlegs, arquitectes i altres professionals, a més de valorar la importància del jaciment, es posicionaren a favor de buscar un nou emplaçament per a la biblioteca i fer del Born un equipament cultural i museístic exclusiu. D'altres, que seguien menystenint la transcendència del jaciment, anteposaven la importància de tenir com més aviat millor una biblioteca -equipament que era utilitzat com a quinta essència de la cultura de debò- al barri. Algunes plataformes veïnals i personatges de la Ribera foren molt actius a favor d'aquesta tesi. També el Col·legi de Bibliotecaris.

EL PAPER DELS PROFESSIONALS DEL PATRIMONI

En aquest debat varen intervenir també els professionals del patrimoni cultural. Es va constituir una plataforma de vuit associacions professionals (a la qual es van adherir més de 30 entitats diverses) representatives dels arqueòlegs, museòlegs, restauradors, arxivers i gestors culturals de Catalunya. Una d'aquestes ha estat l'AMC, l'Associació de Museòlegs de Catalunya. Les associacions, des d'un primer moment, vàrem voler evitar la dicotomia entre els llibres i les pedres. A principis de maig vàrem fer públic el manifest titulat «*Volem els llibres i volem les pedres: Barcelona es mereix dos grans equipaments culturals. Manifest dels professionals del patrimoni i la gestió cultural en defensa de les restes arqueològiques descobertes a l'antic mercat del Born i en defensa de la biblioteca provincial*», manifest que va tenir un ressò públic remarcable. Defensàvem que la biblioteca no es podia fer al Born, però al mateix temps reivindicàvem un emplaçament alternatiu i urgent per a la biblioteca. Reivindicàvem per a Barcelona els dos equipaments culturals. La plataforma va desenvolupar un seguit d'accions: un acte públic, recollida de signatures, articles a la premsa, comunicats, informes tècnics, entrevistes amb entitats i col·legis professionals, i entrevistes amb els responsables institucionals. Al mes de juliol rebutjàrem també la nova proposta arquitectònica que havien elaborat Cáceres i Soria, que compatibilitzava l'ús bibliote-

cari i la conservació del jaciment, però de manera que el jaciment - que era destruït en un 20 o en un 25% - es convertia en un jardí de pedres de la biblioteca. Mentrestant, les administracions demanaven temps per pronunciar-se sobre el nou avantprojecte.

LA SINGULARITAT D'UN JACIMENT: LA SEVA POTÈNCIA MUSEOGRÀFICA

La nostra tesi ha acabat triomfant. No podia ser d'altra manera. Com ja hem dit, al mes d'octubre, l'Ajuntament i la Generalitat desestimaven oficialment la nova proposta arquitectònica i es comprometien a buscar un nou emplaçament per a la biblioteca a la Ribera i a fer un centre cultural al Born. L'acord es va prendre al més alt nivell: Pujol i Clos.

Els nostres arguments eren sòlids. El Born esdevé un testimoni material únic i completíssim de com vivien i treballaven les classes populars, la menestralia i els petits mercaders de la Barcelona baixmedieval i moderna. I constitueix una gran oportunitat per explicar-ho a la societat. No perquè la informació científica que ens aporta sigui determinant. Cal confessar aquí que ja es disposava de la informació històrica d'aquest fragment de Barcelona gràcies a la documentació dels arxius i del cadastre. Sabem qui vivia a cada una de les cases i a què es dedicaven; sabem fins i tot el nom dels carrers, gràcies a les fonts històriques. El Born no ha revelat secrets històrics, però gràcies a l'arqueologia podem cop-

sar d'una manera directa com vivien aquells personatges que coneixem pels arxius, a on vivien, i quins estris empraven. I gràcies a la museografia, ho podem explicar al públic d'una manera entenedora, didàctica i lúdica. A ningú escapa la gran oportunitat que ens dona el Born de poder exposar, amb una discreta intervenció museogràfica, tota aquesta història a la gent d'una manera atractiva. Perquè el Born té un component escenogràfic tan potent, tan vehement, que la visió dels carrers i les cases permet al públic fer una lectura ràpida i coherent de la situació. És una oportunitat única de fer parlar les pedres. I que els ciutadans, en caminar pels carrers originals, evocin el passat de la ciutat, tocant la història, respirant-la, revivint-la. Un dels punts forts del Born és la visió del conjunt. Es necessiten tots els 8.000 m² per visualitzar l'urbanisme, la trama urbana. Per això no n'hi havia prou amb una mostra al soterrani d'una biblioteca; per això era necessari que la caixa del Born estigués exempta de plantes que impedissin la visió total de la globalitat del jaciment. El Born esdevé una oportunitat per demostrar allò que els museòlegs sempre defensem: que el patrimoni, que les pedres, que els objectes, no són imprescindibles per explicar la humanitat. Però quan disposem de patrimoni, no hi ha cap altre element qualitativament millor, més eficaç, més enriquidor, i més divertit, per transmetre coneixement i gaudi.

LA GÈNESI D'UN NOU PROJECTE MUSEÍSTIC PER AL BORN. LA COMISSIÓ TÈCNICA

Després de l'acord institucional de la no-cohabitació, les associacions del patrimoni hem seguit treballant. Vàrem exigir un pla de xoc de restauració del jaciment (per evitar el seu gradual deteriorament) i vàrem posicionar-nos a favor de la recerca urgent d'un solar per a la biblioteca i de la posada en marxa d'un procés de definició del projecte museístic per al Born que culminés en un concurs públic.

El debat mediàtic també ha continuat. Durant els mesos d'octubre i novembre alguns sectors de l'opinió editada van fer palesa la seva ràbia i impotència per la decisió. Fins i tot un article de l'arquitecte Rafael Cáceres (publicat el 5 de gener de 2003 a *La Vanguardia*, el diari que ha protagonitzat una campanya més aferrissada a favor de la compatibilitat) criticava durament la resolució adoptada. Després que el 14 de novembre es fes públic l'acord per construir la biblioteca al costat de l'estació de França, semblava que era el moment per obrir el debat de com havia de ser el nou Born. Aquest debat, però, no ha aflorat als diaris.

Des de les associacions vàrem elaborar un breu document de tres pàgines titulat «El Born: idees i criteris per al projecte museològic», que vàrem fer arribar a l'Ajuntament. En aquest document, apostem per un centre museístic modern, dinàmic i innovador, allunyat del típic museu tradicional o del temut memorial patriòtic; un espai de

© de les fotografies: Jordi Montlló

memòria, recerca, coneixement i divulgació, que sigui alhora didàctic i lúdic, rigorós però amè, i que transmeti valors però també dubtes i reflexions; un centre amb la missió de donar a conèixer com vivien i treballaven els barcelonins dels segles XIV al XX. Apostem per un Born consolidat i restaurat, amb una intervenció arquitectònica i museogràfica mínima, amb els serveis necessaris. Imaginem un Born integrat amb la resta de l'oferta museística de la Ribera, de la ciutat i del país, gestionat concertadament per l'Ajuntament i la Generalitat. Demanem un Born obert al barri, que el revaloritzi socialment i comercialment.

A finals de gener transcendeix un acord institucional entre l'Ajuntament i la Generalitat per abordar l'elaboració del projecte. Es crea una Comissió Tècnica, composta per tècnics de l'Ajuntament (el director del Museu d'Història de la Ciutat, Antoni Nicolau) i de la Generalitat (el director del Museu d'Història de Catalunya, Jaume Sobrequés), més el director del CCCB, Josep Ramoneda, i els mateixos responsables municipals de l'ICUB. A la Comissió també s'integra Jordi Pardo, que ha estat contractat per l'Ajuntament per redactar l'avantprojecte. També hi va participar Agustí Colomines, un historiador proposat pel conseller de Cultura, que es va incorporar posteriorment i que per discrepàncies abandonà la Comissió. En aquesta Comissió, sorprenentment, es convidà també a participar dos representants de la Plataforma d'Entitats de la Ribera, l'entitat veïnal que més s'havia oposat que

el Born fos «només» un equipament arqueològic. Suposem que això ha estat així per «guanyar-se» els sectors més reticents. Per contra, la Plataforma d'Associacions Professionals del Patrimoni no ha estat convidada. Aquest fet va provocar una protesta del nostre col·lectiu. De tota manera, les associacions hem tingut ocasió de fer el seguiment i d'opinar en relació amb l'avantprojecte elaborat per la Comissió, mitjançant un seguit de reunions regulars que tingueren lloc entre els nostres representants i Ferran Mascarell, regidor de Cultura, i la resta dels responsables municipals del projecte.

La Comissió Tècnica va celebrar tres sessions plenàries i va acabar formalment els seus treballs al mes de març. El document de bases fou lliurat a l'alcalde i al conseller el 24 de març, però per raons polítiques (manca d'acord entre les administracions per fer-ho públic, retard en la devolució del Born a la ciutat per part del Ministeri, i ambient preelectoral) l'avantprojecte -filtracions periodístiques al marge- no ha estat presentat públicament (almenys encara no ha estat així en el moment de tancar aquest article, a finals de juny del 2003). Tot i això, arran de la presentació que se'n va fer a les associacions de «la idea i l'avantprojecte» del Born, ens permetem la llibertat d'avançar molt breument alguns dels seus eixos bàsics.

ELS PRINCIPALS EIXOS DE L'AVANTPROJECTE

L'avantprojecte del Born aprovat per la Comissió té com a eix conceptual

bàsic la transformació de la ciutat i la seva articulació amb Catalunya des del segle XIV fins al segle XXI. El discurs museogràfic abordarà la ciutat medieval i moderna (Barcelona com a port i centre d'activitat artesanal i comercial entre els segles XIV i XVIII), amb el testimoni de les restes arqueològiques, però també inclourà, de la mà del mateix mercat, la industrialització de la ciutat (segle XIX) i les transformacions urbanístiques als segles XX i XXI. L'important conjunt arqueològic -un dels més importants i extensos d'Europa- serà un magnífic escenari per evocar la formació i transformació urbanística d'un microespai barceloní, el barri de la Ribera, i al mateix temps esdevindrà el marc idoni per explicar la capitalitat de Barcelona en el marc de la Corona d'Aragó fins a la Guerra de Successió, fent especial referència al moment final i en general als efectes de la desfeta de 1714 a la ciutat i al país. El Born tindrà doncs tres lectures transversals: la local (l'evolució de la Ribera, fins a l'actualitat), la internacional (la Guerra de Successió) i la comercial (el mercat, la industrialització).

Els usos del Centre Cultural del Born, segons l'avantprojecte, són tres: el museístic, el comercial i el cívic i cultural. Com ja hem dit, des del punt de vista estrictament museístic, el Born serà un centre d'interpretació de la ciutat medieval i moderna, que ofereixi un passeig (en la seva accepció més literal) per la Barcelona de principis del XVIII i que evoqui al mateix temps la transformació de la ciutat al llarg de la seva història fins al moment present. Pel que fa

a l'aspecte comercial, el Born evocarà la memòria comercial de l'antic mercat. A tal fi es proposa recuperar els espais perimetrals interiors i exteriors i reconstruir les antigues marquesines que van existir al segle XX en part del perímetre, amb finalitats comercials. El projecte haurà de garantir que les botigues que siguin objecte de concessió tinguin un caràcter tradicional i de qualitat, en directa relació amb les activitats artesanals i comercials que es feien a la Barcelona medieval i moderna excavada al Born. El tercer ús, el cultural, pretén fer del Born un espai viu i dinàmic, obrint les seves places i els seus carrers a la creació contemporània i a la realització d'activitats culturals, artístiques, musicals, etc. adreçades al barri i a la ciutat.

Està prevista la utilització d'un edifici situat a l'exterior, al carrer Comercial núm. 5, d'uns 1.200 m², com a centre de serveis. En aquest edifici s'ubicaria el vestibul de recepció i acollida, un petit auditori, aules tallers, i un espai de recerca, consulta i documentació, compost per una biblioteca i un centre especialitzat a custodiar i mostrar fons d'imatges, fonamentalment filmics, de la història recent de Barcelona. També s'ubicarien aquí els espais d'administració i gestió i els serveis i lavabos. A la darrera planta s'hi habilitaria un mirador, que permetria una visió inèdita sobre l'edifici del mercat. Les àrees dedicades a exposició permanent o temporals, així com alguns altres serveis adreçats al públic (cafeteria, botiga...) podrien instal·lar-se en els espais perimetrals interns que es podrien guanyar a l'interior del mercat.

Aquest avantprojecte constitueix el marc de referència per a la redacció del plec de prescripcions tècniques bàsiques per convocar el concurs arquitectònic. La intenció de la Comissió és que el seu avantprojecte museològic circumscriu de manera contundent el projecte arquitectònic guanyador que l'hagi de materialitzar. L'avantprojecte condiciona el desenvolupament arquitectònic ja que garanteix la preservació íntegra de les restes arqueològiques i el seu ús cultural; la recuperació del mercat com a exponent del patrimoni industrial i la seva rehabilitació; la creació dels espais perimetrals esmentats; el programa de l'edifici annex; i fins i tot el tractament urbanístic de l'entorn com a zona de viants. D'aquesta manera, la Comissió pretén garantir una plasmació realista del seu programa, amb un cost sostenible i fins i tot relativament modest, en termes econòmics. La Comissió vol uns arquitectes que busquin les millors solucions al programa predefinit, sense concessions al disseny o a la creativitat arquitectònica. La Comissió pretén ser el «client» que garanteixi el control del programa museològic en tot moment, i que sigui l'equip arquitectònic el mer executor.

Cal dir que les associacions professionals del patrimoni valorem l'avantprojecte de manera francament positiva. Expressem la nostra satisfacció ja que es compleixen la major part de les nostres recomanacions: projecte innovador, caràcter museístic, desenvolupament professional amb un concurs públic, recorregut històric a través de totes les èpoques (sense caure en

© de les fotografies: Jordi Montlló

memorials patriòtics), mínima intervenció arquitectònica, concertació interinstitucional (MHCB-MHC-CCCB), usos culturals, revitalització del teixit comercial del barri, etc. Cal només fer esment d'una discrepància: nosaltres som crítics amb el model de concurs que proposa la Comissió. Defensem un altre tipus de concurs, i així ho hem fet saber a l'Ajuntament.

Volem un concurs públic i obert per a l'elaboració del projecte arquitectònic i museogràfic, al qual es puguin presentar equips pluridisciplinaris compostos per historiadors, arqueòlegs, museòlegs, restauradors i arquitectes. Pensem que no es pot elaborar el projecte arquitectònic sense tenir en compte la intervenció museogràfica, la continuïtat de la recerca arqueològica i la resta d'activitats professionals que se'n deriven, i això ha d'estar directament protagonitzat pels professionals adients. No es pot deixar tot això només en mans dels arquitectes, ni en mans del "client" (la Comissió). Dit d'una altra manera, volem que es concursi, no només l'arquitectura, sinó també la museografia.

CAL SEGUIR VIGILANT PERQUÈ EL BORN SIGUI EL GRAN EQUIPAMENT MUSEÍSTIC QUE LA CIUTAT ES MEREIX

Ja ha passat el 2003 i sembla que tot torna a estar una mica aturat. Afortunadament totes les forces polítiques van incloure en els seus programes electorals de les municipals de Barcelona (maig) la proposta de fer un Centre Cultural al Born. Però l'avantprojecte consen-

suat no ha estat presentat per les administracions. El Ministeri encara no ha tornat les claus del Born a l'Ajuntament (és a dir, encara no ha retornat la titularitat del Born a la ciutat, cosa que està pendent de la denúncia del conveni anterior i de la signatura del nou conveni per a la construcció de la biblioteca provincial al nou solar que l'Ajuntament ha ofert). Fins que el Born no torni, l'Ajuntament no pot escometre les obres d'emergència que té previstes per consolidar les estructures i fer-les visibles al públic a través de dues plataformes a banda i banda del recinte. Tampoc pot convocar el concurs arquitectònic. L'única novetat positiva és que per fi la Generalitat ha decidit incoar expedient de declaració del Born com a Bé Cultural d'Interès Nacional (Zona Arqueològica) (DOGC de 28.5.03), tot i que el retard a iniciar aquest tràmit és clarament injustificable. Cal dir que ha estat una actitud coherent amb el paper que ha mantingut la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat en tot el procés, caracteritzat per la manca de compromís i de responsabilització en el projecte. En aquest sentit, no s'han molestat a dissimular la seva falta de predisposició.

La batalla del Born, de moment, presenta un balanç favorable: hem aconseguit desdoblar els dos projectes (biblioteca i jaciment) i ja existeix un primer avantprojecte museològic prometedor. És ben cert que la victòria de l'arqueologia i de la museologia en aquesta batalla -com algun col·lega m'ha refregat- és una mica enganyosa,

perquè ha estat una batalla "contra" un altre equipament cultural, una biblioteca. Una batalla fratricida de cultura contra cultura. Què hauria passat si hagués estat una batalla de l'arqueologia contra un projecte urbanístic de caire comercial, especulatiu o similar? Hauriem guanyat? És cert que el jaciment, des del punt de vista arqueològic, en el marc de la biblioteca, corria un perill menor. Ja havia estat excavat en extensió. I es conservava una part substantiva. Però des del punt de vista museístic era una

aberració. Ara disposem d'una oportunitat històrica per fer del Born una proposta museística pionera, revolucionària, modèlica, d'última generació, en la qual cal que s'impliquin totes les administracions. Per això hem de mantenir-nos vigilants. Cal seguir la lluita perquè el Born no quedi oblidat, a mercès dels coloms i de les goteres, i que per manca d'iniciativa política o de finançament el projecte es paralizzi. La història del Born no ha fet res més que començar.